Тэма: «Абагульненне і сістэматызацыя вывучанага па тэме «Прыметнік»

Мэты:
- садзейнічаць сістэматызацыі і абагульненню ведаў па тэме "Прыметнік";
- спрыяць удасканальванню навыкаў правапісу канчаткаў прыметнікаў у пачатковай і іншых склонавых формах,групаваць прыметнікі па сэнсавых і граматычных прыметах,правільна ставіць пытанні да прыметнікаў,вызначаць род, лік, склон, дапасоўваць да назоўнікаў;
- садзейнічаць выхаванню павагі да роднай мовы

Тып: урок – абагульненне.

Абсталяванне: падручнік па беларускай мове для 6 класа; бланкі рознаўзроўневых заданняў.

Ход урока:

1. Арганізацыйна – матывацыйны этап.

- Добры дзень. Сядайце, калі ласка. Мы пачынаем наш урок. З якім настроем вы сёння прыйшлі на ўрок? Выберыце той колер, які адпавядае вашаму настрою на пачатку ўрока. (Метад стварэння спрыяльнай атмасферы, арганізацыі камунікацыі)

Мы закончылі вывучэнне тэмы "Прыметнік". Можа, каму – небудзь з вас яна здалася цяжкай, але ж ведаць, як правільна ўжываць прыметнікі ў мове, трэба кожнаму. Давайце вызначым задачы нашага ўрока.

На дошцы напісана: **Будзе паўтараць…**
Будзем ведаць…
Будзем умець…

2. Праверка дамашняга задання.

- Якое было дамашняе заданне? (Трэба было з верша Дануты Бічэль выпісаць прыметнікі, вызначыць іх сэнсавы разрад, зрабіць марфалагічны разбор прыметніка беларускае (слова).

- Давайце спачатку паслухаем гэты верш.

(Вучаніца чытае верш на памяць)

Я чула пяшчотнае, шчырасці поўнае,
Маё беларускае, роднае, кроўнае,
Такое раптоўнае, такое чароўнае,
Такое ласкавае, цёплае, чыстае,
Як сонца, агністае, як Нёман, празрыстае,

Як казка, быліна, як песня, жаданае,
Дагэтуль яшчэ ў жыцці неспазнанае,
Гарачае слова ад шчырага сэрца.

Настаўнік: Чаму менавіта гэтыя словы я ўзяла ў якасці эпіграфа? (таму што ў гэтым вершы многа прыметнікаў).

- Прачытайце прыметнікі, якія вы выпісалі з верша.
- Якая асноўная думка, выказаная Д.Бічэль у гэтых радках?

3. Індывідуальныя заданні 5 с.148,В-1; практ.107 с.64 рабочага сшытка.
1) Актуалізацыя ведаў.
- Састаўце пашпарт прыметніка.
1. Прыметнік – гэта…
2. Якая абазначае…
3. Адказвае на пытанні…
4. Пачатковай формай з'яўляецца…
5. Марфалагічныя прыметы…
6. Залежаць ад…
7. У сказе часцей за ўсё з'яўляецца…, а можа быць…
2) Казачны аповед (апераджальнае заданне).
- У цудоўнай краіне Марфалогіі жылі-былі два хлопчыкі. Былі яны розныя, але мелі шмат падобнага. Пачне, напрыклад, адзін з іх бегаць па склонах (прабачце, па схілах), і другі гэтак жа робіць. Адзін змяняецца па ліках, і другі тое самае робіць. Род у кожнага з іх быў вялікі: мужчынскі, жаночы і ніякі. І вельмі ж дапытлівымі былі хлопчыкі. Чаму хлопчыкі былі дапытлівыя? (Таму што любілі задаваць пытанні: хто? што?, які? чый?)
Што ж гэта за 2 хлопчыкі, якія так спрытна бегалі па Марфалогіі? У каго з іх быў свой род, хто бегаў па склонах, ліках першы, а хто набываў граматычныя катэгорыі свайго брата?) (1 – назоўнік, 2 – прыметнік).
Вывад: род, лік, склон прыметніка залежаць ад назоўніка.
Заданне:
1. Перакласці на беларускую мову словазлучэнні і запісаць у сшытак, вызначыць род назоўнікаў, выпісаць адносныя прыметнікі.
Двухлетний гусь, глиняная посуда, угольная пыль, злая собака, красный пион,народный судья, белая ромашка,короткая запись, золотая медаль, большая щука,деревянный шкаф.
3) Практыкаванне 2, с. 148., практыкаванне 7, с.149, практыкаванне 8, с. 149.

Фізкультхвілінка.

4) Пытанні з кошыка (бледна-ружовая кветка, пяціразовае харчаванне, нью-ёркскі квартал, тонкагалосы спявак, паўночна-ўсходні вецер, Усходне-Еўрапейская раўніна, паўднёвакарэйскі самалёт). Перакладзі на беларускую

мову. Днепр длиннее Припяти. Мой брат выше и сильнее меня. Мальчишка был двумя годами старше Саши и сильнее его.
Як быў маладзей за яе. (выглядаў).
На дошцы!!! Узнавіць ланцужок утварэння.
Унук для Людмілы быў самым найдаражэйшым чалавекам.
5) На дошцы адлюстраваць утварэнне прыметніка пяціразовае харчаванне.
6) Міні-тэст
1.Прыметнік – гэта часціна мовы, якая абазначае:
а)Прадмет; б)прымету; в)дзеянне.
2. Марфалагічныя прыметы прыметніка :
а)лік; б) склон; в) род; г) скланенне.
3. Знайдзіце радок, у якім знаходзяцца толькі прыметнікі:
а)павольны, разумнае, зеляніна, бялець;
б)павольны, разумнае, зялёны, белы;
в)павольны,розум,зялёны,белы;
г)павольны,белы, разумны, бель.
4. Вызначце склон, род і лік выдзеленага слова ў сказе:
За вёскай, на **старой** бярозе, здаўна вяліся буслы.
а)Р.скл.,м.р.,адз.л.; б)М.скл.,м.р.,адз.л.; в)Т.скл.,м.р.,адз.л.
5. Вызначце, якім членам сказа з'яўляецца выдзеленае слова ў сказе:
Ад нас залежыць, якой мы пакінем прыроду наступным пакаленням.
а) азначэнне; б) акалічнасць; в) выказнік.
Ключы да тэста: 1-а; 2-а,б,в; 3-б; 4-б; 5-а.
7) Праца з тэкстам.
Слова настаўніка:
- Зямля пад белымі крыламі…Так прыгожа назваў паэт нашу краіну, родную старонку Беларусь. І сапраўды, дзе яшчэ над блакітнымі стужкамі рэк і рачушак у ясным небе лунае такая колькасць белакрылых буслоў.

Па __________ траве паважна і мауклiва ходiць бусел. У яго ____________ i __________дюба____________ колеру, _____________ногi таксама _____________.Сам ен _________. ___________ толькi канцы __________ i ___________крылау. Бусел ня мае голасу. Ён некрычыць, а клекоча- гучна i часта щоўкае дюбай. Гняздiцца бусел недалёка ат чалавека. Кожную вясну вяртаецца на свае старое месца, де знаходiцца яго_________.(назоўнiк) Гняздо у бусла велiкае. Яно складена з ___________.(назоўнiк) Кожны гот буслы дабудоуваюць сваё жытло i буслянка робiцца усё вялiкай i высокай (утварыць простую форму вышэйшай ступені параўнання).Унутры яна выслана травой саломай перем. В апреле (перакласці) буслiха аткладвае некалькi яек. Малые буслянята зяўляюцца у мае а восеню разам с бацкамi атлятають ў вырай.

Заданні да тэксту:
1. Выпраўце ўсе памылкі ручкай, растлумачце правапіс.

2. Вызначце стыль,тып тэксту,тэму.Дайце назву тэксту,падзяліце на сэнсавыя часткі.
3. Якую ролю ў мове адыгрываюць прыметнікі? (яны дакладна, ярка і вобразна апісваюць прадмет (апісальная роля), выдзяляюць прадмет з шэрага іншых (выдзяляльная роля), даюць ацэнку таму ці іншаму прадмету (ацэначная роля).Выпішыце словазлучэнні з такімі прыметнікамі,абазначце суфіксы.
4.Размяркуйце прыметнікі па разрадах па значэнні.
5.Утварыце ступені параўнання ад прыметніка вялікі і высокі. 6. Зрабіць сінтаксічны разбор апошняга сказа.

Слова настаўніка**:**

- Усе мы, хто жыве на беларускай зямлі, шчаслівыя людзі. Шчаслівыя таму, што можам любавацца сінімі азёрамі, зялёнымі лясамі, шчодрымі на ўраджай жытнёвымі палямі, дыхаць духмяным водарам бароў, дрэў і кветак.

Але ці ўмеем мы берагчы гэтую прыгажосць, захоўваць чысціню сваіх родных мясцін, ці здольны пакінуць пасля сябе след чалавека, а не жорсткага варвара?

Напэўна, не заўсёды!

Фізкультхвілінка (метад «Алітэрацыя імя»).

- Дайце характарыстыку самому сабе з дапамогай прыметніка. Характарыстыка павінна пачынацца з той жа літары, што і імя.

8) Крыжаванка.

Устаўце прапушчаныя прыметнікі (у адзіночным ліку, мужчынскім родзе) ва ўстойлівыя параўнанні.

Па гарызанталі	
2. ..., як мёд	Па вертыкалі
5. ..., як брытва	1. ..., як дуб
7. ..., як пушынка	3. ..., як ноч
8. ..., як голуб	4. ..., як папера
9. ..., як камень	6. ..., як ліс
11. ..., як струна	10. ..., як варона
12. ..., як свет	

9) Падвядзенне вынікаў урока. Выстаўленне адзнак.
10) Рэфлексія. Прыём "Незакончаны сказ":
- Сёння на ўроку я зразумеў…
- Я навучыўся…
- Было не зразумела…
- Было цікава…
- Які настрой у канцы ўрока?

11) Дамашняе заданне: Міні-сачыненне «Прырода-наш агульны дом».

Классный уголок